

УДК 330.322

СУЧАСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН ЄС

Лещенко М.М.

Черкаський державний технологічний університет

У статті виокремлено сучасні детермінанти конкурентоспроможності країн Європейського Союзу. Проаналізовано показники ВВП на душу населення для європейських країн. Досліджено індикатори соціального розвитку. Визначено роль інформаційно-комунікаційного сектору у формуванні конкурентоспроможності країн ЄС. Виокремлено інноваційні важелі формування конкурентних переваг країн ЄС.

Ключові слова: конкурентоспроможність, переваги, ВВП, соціальний розвиток, ІКТ, інновації

Постановка проблеми. В умовах глобалізації світової економіки та науково-технологічного прогресу, на перший план висуваються абсолютні та порівняльні переваги країн у конкуренції та конкурентоздатності їх економіки, що на сьогодні визначають перспективи соціально-економічного розвитку. Формування нових конкурентних переваг залежить від здатності національних економік застосовувати нововведення та модернізуватися, що дозволяє розширювати існуючі та завойовувати нові ринки збуту товарів та послуг. Крім того, особливу роль у формуванні конкурентоздатності національних економік відіграють внутрішні умови, що сприяють створенню конкурентних переваг національних компаній, досягнення та підтримання ними високого рівня продуктивності на основі створення висококваліфікованих робочих місць а також впливу на загальносвітовий економічний розвиток. В даному контексті особливої уваги заслуговують особливості формування конкурентоспроможності країн Європейського Союзу, що входять до лідерів серед країн світового господарства за відповідними показниками.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання формування конкурентних переваг для країн Європейського Союзу є надзвичайно актуальними для сучасної економічної науки. Окремі аспекти даної проблематики були відображені у наукових працях зарубіжних та вітчизняних науковців. Зокрема особливої уваги заслуговують наукові дослідження Л. Антонюк, Я. Базилюка, О. Білоруса, І. Бураковського, А. Гальчинського, В. Гейця, А. Кредісова, Д. Лук'яненка, Ю. Макогона, А. Новицького, А. Поручника, О. Рогача, А. Рум'янцева, В. Сіденка, А. Філіпенка.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В той же час, з огляду на динамізм розвитку європейських економік, особливості їх післякризового відновлення та сучасні детермінанти формування конкурентних переваг, постійного аналізу потребують базові індикатори конкурентоспроможності країн ЄС, особливо в контексті євроінтеграційних пріоритетів економічного розвитку України.

Метою статті є дослідження базових детермінантів конкурентоспроможності країн ЄС. В ході дослідження поставлено та вирішено такі завдання: проаналізовано макроекономічні показники економічного розвитку країн ЄС, досліджено індикатори глобальної конкурентоспроможності європейських економік, визначено базові детермінанти формування конкурентних переваг країн ЄС.

Виклад основного матеріалу. Формування високого рівня конкурентоспроможності економіки, на сьогодні, є одним з найважливіших пріоритетів сучасної політики більшості країн світового госпо-

дарства. В той же час, постійно змінюються базові детермінанти її формування, особливо з огляду на перехід від стадії економічного розвитку на основі ефективності до стадії досягнення нових конкурентних переваг на основі інновацій. Зокрема, за визначенням Європейської економічної комісії ООН, для досягнення високого рівня конкурентоспроможності основою економіки мають стати наступні умови. По-перше, експортери мають зберігати та збільшувати свою частку на закордонних ринках; по-друге, повинна збільшуватися питома вага продукції з високою доданою вартістю та сучасних технологій у загальній структурі експорту; по-третє, повинні зростати показники середньої питомої вартості експорту країни загалом. З огляду на зазначені умови слід виокремити та проаналізувати макроекономічні показники, що можуть використовуватися як інструменти оцінки конкурентоспроможності економіки. Одним з таких показників є стан платіжного балансу країни.

Функціонально платіжний баланс відіграє роль макроекономічної моделі, яка систематично відображає економічні операції, здійснювані між національною економікою та економіками інших країн світового господарства. Платіжний баланс країн ЄС до та в період кризи демонстрував тенденцію до збільшення негативного сальдо, але з 2009 р. країни ЄС продемонстрували протилежну тенденцію (рис. 1).

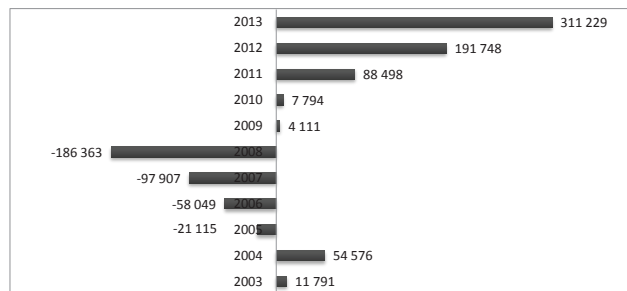

Рис. 1. Показники сальдо платіжного балансу країн ЄС (2003-2013рр.), млн. дол. США

Розроблено автором за даними: [6]

Слід відзначити, що за результатами показників у 3 кварталі 2009 року дефіцит платіжного балансу країн ЄС становив 26,1 млрд. євро. За уточненими даними, у 3 кварталі 2010 року дефіцит платіжного балансу в усіх країнах – членах ЄС (ЄС-27) становив 19,7 млрд. євро. За даними Євростату, в третьому кварталі 2010 показники сальдо у торгівлі послугами зросли до 21,1 млрд.

Розглядаючи географічні особливості зовнішньоторгівельних відносин країн ЄС, слід відзначити, що найбільший профіцит платіжного балансу було зафіксовано в торгівлі зі США (25,0 млрд. євро),

Швейцарією (11,2 млрд. євро), Гонконгом (4,5 млрд. євро), Бразилією (3,7 млрд. євро), Канадою (2,3 млрд. євро) і Індією (1,6 млрд. євро) (рис. 2).

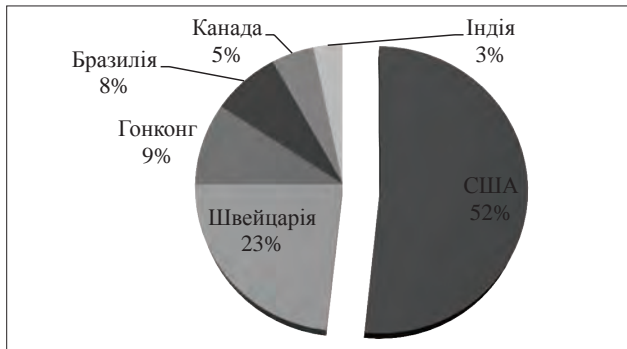

Рис. 2. Показники профіциту платіжного балансу за зовнішньоторговельними партнерами країн ЄС, 2013 р.

Розроблено автором за даними: [6]

Водночас, істотно вплинули на структуру платіжного балансу країн ЄС показники частки кредитів Греції, Ірландії, Італії, Португалії та Іспанії, що різко зросла, оскільки банки-позичальники все частіше відмовляються надавати кредити банкам з даних країн, тому вони звертаються до Європейського центрального банку (ЄЦБ) для фінансування своїх активів.

Найбільший дисбаланс за даними показниками слід відмітити в Італії, де незначні обсяги профіциту платіжного балансу країни перетворилися у значний дефіцит. Це було пов'язано з проблемами у фінансуванні італійських банків, оскільки банки євросони стали неохоче кредитувати своїх італійських колег. Таким чином, показники результативності платіжного балансу є надзвичайно важливими при формуванні міжнародної конкурентоспроможності, оскільки одночасно відображають рівень економічної стабільності в країні та фізичні обсяги зовнішньої торгівлі.

Слід відзначити, що економічне зростання набуває сталого характеру, коли разом з збільшенням масштабів виробництва поліпшуються структурні та якісні параметри економічного розвитку. В даному випадку інформативним є показник ВВП на душу населення, що на сьогодні слугує індикатором для співставлення рівня добробуту різних країн. Країни ЄС характеризуються досить високим рівнем економічного розвитку, посідаючи за показниками ВВП на душу населення лідируючі місця серед країн світу (рис. 3).

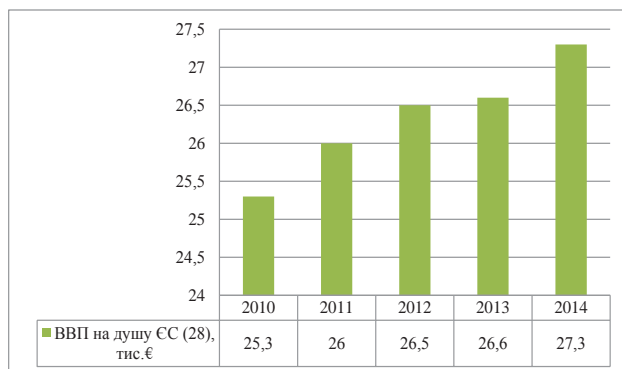

Рис. 3. Показники ВВП на душу населення для країн ЄС(28) 2010-2014 рр., тис. євро

Розроблено автором за даними: [1]

За рівнем економічного розвитку, за характером структури економіки та її масштабами західноєвропейські країни можна розділити на декілька груп. В основному економічну потужність регіону забезпечують чотири найрозвиненіші країни – ФРН, Франція, Великобританія та Італія, що входять до «великої сімки» і зосереджують близько 50% населення та 70% ВВП Західної Європи.

Іншою вагомою складовою дослідження основ формування конкурентоспроможності країн Євро-союзу є інформаційно-комунікаційний сектор (ІКТ). Близько 2,7 млн. осіб (1,25%), які проживають в ЄС, у 2011 р. були зайняті в ІКТ-секторі: комп'ютерному програмуванні, наданні консультаційних та супутніх послуг. У 2010 р. в цій сфері було зайнято 450 000 підприємств, багато з яких функціонували у сфері малого та середнього бізнесу. Середня кількість робітників, зайнятих на одному підприємстві становила 5,4 тис. осіб. В той же час, ІКТ-компанії розташовані нерівномірно на території ЄС. Підприємства, задіяні у сфері комп'ютерного програмування та консалтингової діяльності, в основному, зосереджені на території Великобританії та Німеччини, (на них зайняті близько 37% від всієї робочої сили ЄС). Проте, по відношенню до загальної робочої сили в Данії, Швеції та Ірландії сектор ІКТ представлений найбільшою часткою всіх зайнятих (2%). У Болгарії, Румунії та Греції внесок зайнятих у ІКТ-секторі становить 0,5% населення, що працює в технологічній сфері. Європейський ІКТ-сектор знаходиться в стадії безперервного зростання. За період з 2000-2012 рр. збільшилася кількість робочих місць на 60 000 у даній сфері, тобто на 29%. Однак, тенденції по окремих країнах істотно відрізняються. Так, істотне зростання зайнятості у сфері ІКТ в Словаччині, Словенії та Португалії протиставлене нульовому зростанню у Великобританії, Румунії та Італії, а також невеликому спаду даного показника в Данії та Ісландії.

У цілому, зростання зайнятості населення за прогнозами з 2010-2020 рр. збільшиться до 3,2 млн. чоловік, тобто на 7,6%. Даний показник є доволі високим, порівняно з середнім зростанням зайнятості населення на 3,4% у всіх інших галузях економіки в Європі (табл. 1).

Таблиця 1

Частка населення, зайнятого в науці і технології серед країн ЄС, 2013 р.

№	Країна	%	№	Країна	%
1	Австрія	43.1	15	Мальта	38.0
2	Бельгія	49.6	16	Нідерланди	52.6
3	Болгарія	33.0	17	Німеччина	46.6
4	Велика Британія	52.8	18	Польща	39.0
5	Греція	35.1	19	Португалія	30.0
6	Данія	53.5	20	Румунія	25.2
7	Естонія	49.5	21	Словаччина	32.5
8	Ірландія	51.3	22	Словенія	43.5
9	Іспанія	41.4	23	Угорщина	35.7
10	Італія	34.5	24	Фінляндія	54.5
11	Кіпр	47.9	25	Франція	48.7
12	Латвія	41.2	26	Хорватія	34.5
13	Литва	45.6	27	Чехія	36.9
14	Люксембург	61.5	28	Швеція	53.8

Розроблено автором за даними: [4]

Не останнє місце при визначенні конкурентоспроможності займає соціальний індикатор, а

самого рівня зайнятості. Також, не менш важливим є дослідження рівня безробіття та його вплив на загальне соціальне становище в країнах-членах ЄС.

За оцінками Євростату в березні 2014 р. 25,7 млн. людей були безробітними. Порівняно з лютим 2014 р., число безробітних зменшилося на 66000 осіб в країнах-членах ЄС (рис. 4).

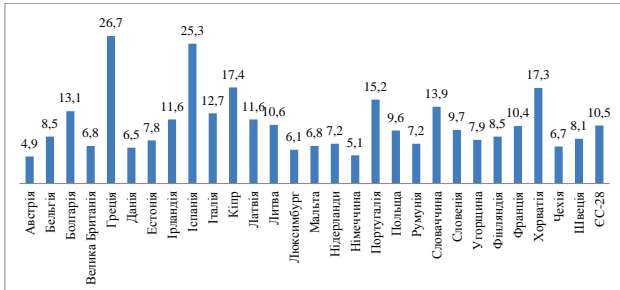

Рис. 4. Рівень безробіття в країнах ЄС, березень 2014, %

Розроблено автором за даними: [3]

Отже, серед держав-членів ЄС, найнижчі показники безробіття були зареєстровані в Австрії (4,9%), Німеччині (5,1%), а найвищі показники в Греції (26,7%) та Іспанії (25,3%).

Політика на ринку праці, як правило, орієнтована на надання допомоги безробітним та іншим групам людей, які стикаються з особливими труднощами під час пошуку роботи. Європейський соціальний фонд організовує та забезпечує постійну підтримку таких заходів, як: безперервне навчання і підготовка працівників; підтримка співробітників і підприємств в контексті реструктуризації; конкретна допомога для безробітних молодих людей; інтеграція знедолених людей на ринку праці; реформи в галузі освіти і підготовки систем; створення потенціалу для соціальних партнерів та неурядових

організацій; оптимізація державного управління у сфері зайнятості. Європейська комісія приймає конкретні заходи щодо допомоги різним категоріям населення. Одним із прикладів поточних ініціатив є EURES (The European Job Mobility Portal), що являє собою мережу співпраці між Європейською комісією та державними службами зайнятості всіх держав-членів ЄС, а також Ісландії, Ліхтенштейну, Норвегії та Швейцарії. У даний час даний проект оголошує близько 1,3 млн. вакансій в 31. Мережа складається з більш ніж 850 кваліфікованих особистих радників та пропонує консультації та допомогу для розміщення та прийому на роботу, і надає інформацію про умови життя і праці в інших державах ЄС [2].

Державні витрати на підтримку заходів даної політики у 2012 р. становили 0,6% від ВВП на всій території ЄС. Велика частина цих витрат пішла на навчання (39,1%), трохи більше чверті (25,1%) для стимулювання зайнятості, в той час як 14,2% – на підтримку працевлаштування та реабілітації працівників і 13,4% для створення робочих місць.

Висновки і пропозиції. В цілому ж, економіку ЄС розглядають як таку, що орієнтована на інноваційну та науково-технологічну діяльність. Головною ж вимогою до інноваційної політики в рамках ЄС, в сучасних умовах, визнається її відповідність системній моделі інновацій, вплив на всі ключові сегменти ринкового середовища. Головним наслідком еволюції концепції інновацій в ЄС став перехід від предметного розуміння інновацій до розуміння інновацій як системного процесу, що охоплює не тільки діяльність розробників нових продуктів і технологій, промислових підприємств, які їх впроваджують у виробництво, але і діяльність суб'єктів інноваційної інфраструктури. Тому, в подальших дослідженнях доцільно буде розглянути основні тенденції й детермінанти такого необхідного для інноваційної економіки джерела конкурентоспроможності.

Список літератури:

1. Офіційний сайт Європейської Комісії. European Commission [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/index_en.htm
2. EURES. The European Job Mobility Portal. European Commission [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eures/public/en/homepage>
3. Sixth Periodic Report on the Social and Economic Situation and Development of Regions in the European Union. European Commission [Електронний ресурс], Luxembourg [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu>
4. The Global Information Technology Report 2013 Growth and Jobs in a Hyperconnected World. World Economic Forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GITR_Report_2013.pdf
5. The Trade and Development Report 2014: Global Governance and Policy Space for Development. – New York and Geneva: UN [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdr2014_en.pdf
6. UNCTAD Handbook of Statistics 2014. – New York and Geneva: UN, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdstat39_en.pdf

Лещенко М.Н.

Черкасский государственный технологический университет

СОВРЕМЕННЫЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ ФОРМИРОВАНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СТРАН ЕС

Аннотация

В статье выделены современные детерминанты конкурентоспособности стран Европейского Союза. Проанализированы показатели ВВП на душу населения для европейских стран. Исследованы индикаторы социального развития. Определена роль информационно-коммуникационного сектора в формировании конкурентоспособности стран ЕС. Выделены инновационные аспекты формирования конкурентных преимуществ стран ЕС.

Ключевые слова: конкурентоспособность, преимущества, ВВП, социальное развитие, ИКТ, инновации.

Leshchenko M.M.
Cherkasy State Technological University

MODERN DETERMINANTS OF EU COUNTRIES' COMPETITIVENESS

Summary

The modern determinants of the European Union's competitiveness are determined. The GDP's per capita indicators of European countries are analyzed. The indicators of social development are studied. The role of information-communications sector in the competitiveness's of the EU shaping is investigated. The innovation aspects of the EU's competitive advantages are determined.

Keywords: competitiveness, advantages, GDP, social development, ICT, innovation.

УДК 351.82

ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

Марина О.-М.В.

Ужгородський національний університет

Висвітлено поняття «сільського туризму» та проаналізовано деякі методологічні аспекти щодо тлумачення та трактування даного терміну. Окреслено проблеми, які існують в сфері сільського туризму та заважають подальшому динамічному розвитку цього виду діяльності, зокрема прогаліни в податковій ситемі. Подано рекомендації задля розв'язання існуючих проблем в сфері сільського туризму та підвищення ефективності його розвитку в Україні.

Ключові слова: сільський туризм, зелений туризм, Податкове законодавство, світове туристичне господарство, особисте селянське господарство, система оподаткування, законодавче регулювання.

Постановка проблеми. Сільський туризм як різновид туризму почав своє становлення в Україні понад 18 років тому. За час свого існування він довів свою життєздатність і позитивний вплив на економіку та соціально-культурне середовище. Однак, попри усі позитивні аспекти даного виду туризму та швидкі темпи його розвитку в нашій державі існує низка проблем в цій галузі, які потребують негайного вирішення. Однією з найактуальніших є реформування Податкового кодексу України щодо оподаткування наданих послуг у сфері сільського туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішеної проблеми. Питання щодо вдосконалення законодавчого регулювання діяльності у сфері сільського зеленого туризму були розглянуті в працях Краснової М., Віннікова О., Товта М., Бірковича В., М.І. Рутинського, Ю.В. Зінька та ін. Однак, незважаючи на значну кількість публікацій в цій галузі, питання визначення поняття «сільського туризму», його правового та податкового регулювання залишаються дискусійними.

Основними завданнями даної статті є визначення поняття сільський туризм та його впливу на економіку, формулювання проблемних питань, пов'язаних із податковим законодавством, які існують у цій сфері та заважають подальшому динамічному розвитку цього виду діяльності та розробка науково-практичних рекомендацій, щодо підвищення ефективності розвитку сільського туризму в Україні.

Викладення основного матеріалу. В сучасному світі туризм став могутньою індустрією, величезним потужним комплексом, який поєднує економічну та соціальну сферу. На сьогоднішній день туристична галузь є однією з найбільших галузей світової економіки, так як на частку туризму при-

падає 12% світового валового продукту, понад 30% обсягів послуг світової торгівлі, 11% світових споживчих витрат, 7% загального обсягу інвестицій та 5% усіх податкових надходжень.

Слід відмітити, що серед чисельних видів туризм саме сільський туризм посідає передове місце.

Під «сільським зеленим туризмом» у контексті статті 1 Закону України «Про особисте селянське господарство» (Закон N 742-IV, від 15.05.2003) слід розуміти специфічну форму послуг, що надаються по забезпеченню відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів членів особистого селянського підсобного господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості та культурної, історичної й етнографічної спадщини регіону [8, с. 232].

Сільський туризм вважається найбільш заохочуваним сектором світового туристичного господарства, оскільки він розширює сферу зайнятості населення, є джерелом його доходу та здійснює наповнення до бюджету. Також він є важливим із суспільно-культурної точки зору, оскільки значно покращує рівень інфраструктури, стимулює охорону навколишнього середовища та ознайомлює туристів із культурною спадщиною українського села.

Згідно зі Статтею 6 Закону України «Про туризм» передбачено, що розвиток екологічного (зеленого) та сільського туризму є пріоритетним напрямом державної політики у цій галузі [6, с. 24-30]. Так, оцінюючи його вплив на соціально-економічне та екологічне середовище, можемо віднести цей вид діяльності до сфери соціально-еколого-економічного комплексу, в межах якого він виконує наступні функції:

- Створює робочі місця;
- є джерелом валютних надходжень до бюджетів різних рівнів;